

**SPECIFIC FEATURES OF ORGANIZING MODERN THEMATIC TOURS IN
UZBEKISTAN (GASTRONOMY, HANDICRAFTS, PILGRIMAGE)**

Student of Samarkand State Institute of Foreign Languages:

Bahodirova Sevinch

Scientific Supervisor: Berdiyev Sh.

Annotation: The article contains developing ways of cultural tourism and benefits of it. It includes how to attract tourists and keeping traditional arts from generation to generation.

Key words: cultural tourism, wood carving, historical monuments, cultural heritage.

**O'ZBEKISTONDA ZAMONAVIY TEMATIK EKSKURSIYALARNI
(GASTRONOMIYA, HUNARMANDCHILIK, ZIYORAT) TASHKIL ETISHNING
O'ZIGA XOSLIKLARI**

Annotatsiya: Maqola madaniy turizmni rivojlantirish va uning foydalari haqida soʻz yuritadi. Turistlarni qanday jalb qilish va milliy sanʼat turlarini avloddan avlodga yetkazishni ham oʻz ichiga oladi.

Kalit soʻzlar: madaniy turizm, oʻymakorlik, tarixiy obidalar, madaniy meros.

**СПЕЦИФИКА ОРГАНИЗАЦИИ СОВРЕМЕННЫХ ТЕМАТИЧЕСКИХ
ЭКСКУРСИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ (ГАСТРОНОМИЯ, РЕМЕСЛЕННОСТЬ,
ПАЛОМНИЧЕСТВО)**

Аннотация: Статья посвящена развитию культурного туризма и его преимуществам. В ней рассматриваются вопросы привлечения туристов и передачи национальных видов искусства из поколения в поколение.

Ключевые слова: культурный туризм, резьба по дереву, исторические памятники, культурное наследие.

Kirish: Madaniy turizm global miqyosda muhim ahamiyatga ega boʻlib, iqtisodiyotga taʼsir koʻrsatadi, madaniyatlararo tushunishni rivojlantiradi va madaniy merosni saqlashga xizmat qiladi. Aksariyat sayyohlar mamlakatlarga madaniy yodgorliklarni koʻrish uchun tashrif buyuradi, bu esa madaniy turizm sohasida yangi ish oʻrinlarini yaratadi. Natijada, jamoalarning katta qismi oʻz pullarini merosni saqlash ishlariga sarflaydi. Turistlar oqimi mamlakat iqtisodiy oʻsishiga sabab boʻladi.

Oʻzbekiston madaniy turizm uchun bebaho xazina boʻlib, unda yaxshi saqlanib kelinayotgan anʼanaviy sanʼat va hunarmandchilikning boy qadriyatlari mujassamdir. Oʻzbekistonning madaniy merosiga asrlar davomida fors, turkiy, moʻgʻul va rus madaniyatlari taʼsir koʻrsatgan.

Oʻzbekiston soʻzana, kulolchilik, yogʻoch oʻymakorligi, ipak toʻqish va boshqa hunarmandchilik turlari kabi anʼanaviy sanʼati va hunarmandchiligi bilan mashhur. Nafis anʼanaviy sanʼat turlaridan biri boʻlgan yogʻoch oʻymakorligi Oʻzbekiston sanʼatining eng koʻzga koʻringan turi boʻlib, asosan masjidlar va saroylarni bezash uchun qoʻllanilgan. Xivadagi Juma masjidi Oʻzbekistonning eng mashhur sanʼati hisoblangan yogʻoch oʻymakorligining yorqin namunasidir.

O‘zbekistonning boy madaniy san’atining yana bir namunasi — turli uslub va texnikalarga ixtisoslashgan kulolchilikdir. Samarqand ko‘k va feruza rangli sirlangan kulolchiligi bilan mashhur bo‘lsa, Buxoro murakkab naqshlari va tilla ishlatilishi bilan ajralib turadi.

Ammo, ayrim amaliy san’at an’alarining yo‘qolib ketish xavfi mavjud. Buning oldini olish uchun, ustalar ishini baholaydigan, avval mavjud bo‘lgan San’at Kengashini qayta tiklash zarur deb hisoblayman. San’at Kengashi bo‘lmaganligi sababli, qiymati sifatsiz bo‘lgan ko‘plab ishlar paydo bo‘lmoqda. Shuning uchun u Badiiy Akademiyada qayta tashkil etilishi kerak. Yana bir muhim masala shundaki, muzeylarimizdagi amaliy san’at buyumlari sotib olinmay qo‘yilganiga ancha bo‘ldi. Noyob buyumlar, muzeylar e’tibordan chetda qolmoqda. Masalan, Rahimovlar oilasi, Madina Qosimboyeva, Shorasul Shoahmedov kabi ustalarning ishlari...

Mahmud Mamajonov, O‘zbekiston Rassomlar uyushmasi Amaliy san’at bo‘limi raisi fikriga ko‘ra: "Badiiy akademiya yangi tashkil etilgan paytda, hunarmandlar mahsulotlarini sotib oladigan maxsus jamg‘armaga ega edi. Endi o‘sha jamg‘armami, uning tarkibida San’at Kengashi bilan birga, qayta tiklash vaqti keldi. Eng qimmatbaho buyumlarni sotib olishni yana yo‘lga qo‘yish kerak." ¹

Shunday qilib, madaniy turizm O‘zbekistonning an’anaviy san’ati va hunarmandchiligini saqlash va targ‘ib qilishda muhim rol o‘ynashi mumkin, biroq barqarorlik va haqiqiylikni ta’minlash uchun samarali strategiyalar zarur.

Adabiyotlar tahlili: O‘zbekiston uzoq vaqtdan beri o‘zining hunarmandchiligi bilan mashhur. Biroq, Sovet davri O‘zbekiston madaniyati, an’anaviy san’ati va hunarmandchiligi uchun murakkab davr bo‘ldi. Yaxshiyamki, mustaqillikka erishgandan so‘ng hukumat O‘zbekiston madaniyatini rivojlantirishga asosiy e’tiborni qaratdi. Mamlakatda milliy hunarmandchilikni har tomonlama qo‘llab-quvvatlash maqsadida bir qator jamg‘armalar va uyushmalar tashkil etildi. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining farmonlari va hukumat qarorlari xalq san’ati va hunarmandchiligini rivojlantirishda katta ahamiyat kasb etdi. ²

Bundan tashqari, 1997-yil 24-martda O‘zbekiston Respublikasi Birinchi Prezidenti I. A. Karimovning "Xalq badiiy hunarmandchiligini yanada rivojlantirishni davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash chora-tadbirlari to‘g‘risida"gi farmoni e’lon qilindi. ³

An’anaviy san’at va hunarmandchilikni saqlashni rag‘batlantirish natijasida ko‘plab fuqarolar xalq san’ati va hunarmandchiligiga qiziqish bildira boshladi. Festivallar o‘tkazildi va hunarmandchilik bozorlari ochildi. Buning natijasida sayyohlar oqimi sezilarli darajada oshdi.

¹ <https://sanat.orexca.com/2013/2013-3/round-table-issues-and-prospects-of-arts-and-crafts-development-in-uzbekistan/>

² A‘zamov S.Y. DEVELOPMENT AND HISTORY OF NATIONAL CRAFTSMANSHIP IN UZBEKISTAN So‘ngi tadqiqotlar nazariyasi No.3 (2023)

³ Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси. Тошкент.: 1997 йил. март. №3. -Б.21-22.

2017-yilda O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. M. Mirziyoyev tomonidan xalqaro darajadagi madaniy aloqalarni mustahkamlash, avlodan-avlodga o‘tib kelayotgan hunarmandchilik maktablarini saqlab qolish maqsadida "Hunarmandlarni har tomonlama qo‘llab-quvvatlash va rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida"gi farmon imzolandi. Shuningdek, 2018-yil 1-noyabrda Sh. M. Mirziyoyev tomonidan "II-Xalqaro hunarmandchilik festivaliga tayyorgarlik ko‘rish to‘g‘risida"gi qaror qabul qilindi.⁴ Milliy hunarmandchilik markazi sifatida mashhur bo‘lgan Qo‘qon shahri ushbu festivalga har ikki yilda bir marta mezbonlik qilishi belgilandi. Festivalda talabalar yog‘och o‘ymakorligi, pichoqchilik kabi qadimiy hunarlarni o‘rganish imkoniyatiga ega bo‘ladilar. Bu bizning an‘anaviy san‘at va hunarmandchiligimizni madaniy turizm orqali tanitishda muhim rol o‘ynaydi.

Hunarmandlarning maqomi ularning aksariyati O‘zbekiston Badiiy Akademiyasining Akademiklari unvoniga sazovor bo‘lganligi bilan tasdiqlanadi. Ular orasida kulollar Sh. A‘zamov, H. Haqberdiyev (Samarqand), Sh. Yusupov (Rishton), shuningdek, miniatyura rassomlari N. Xolmatov va Sh. Muhammadjonov kabi ustalar bor.⁵

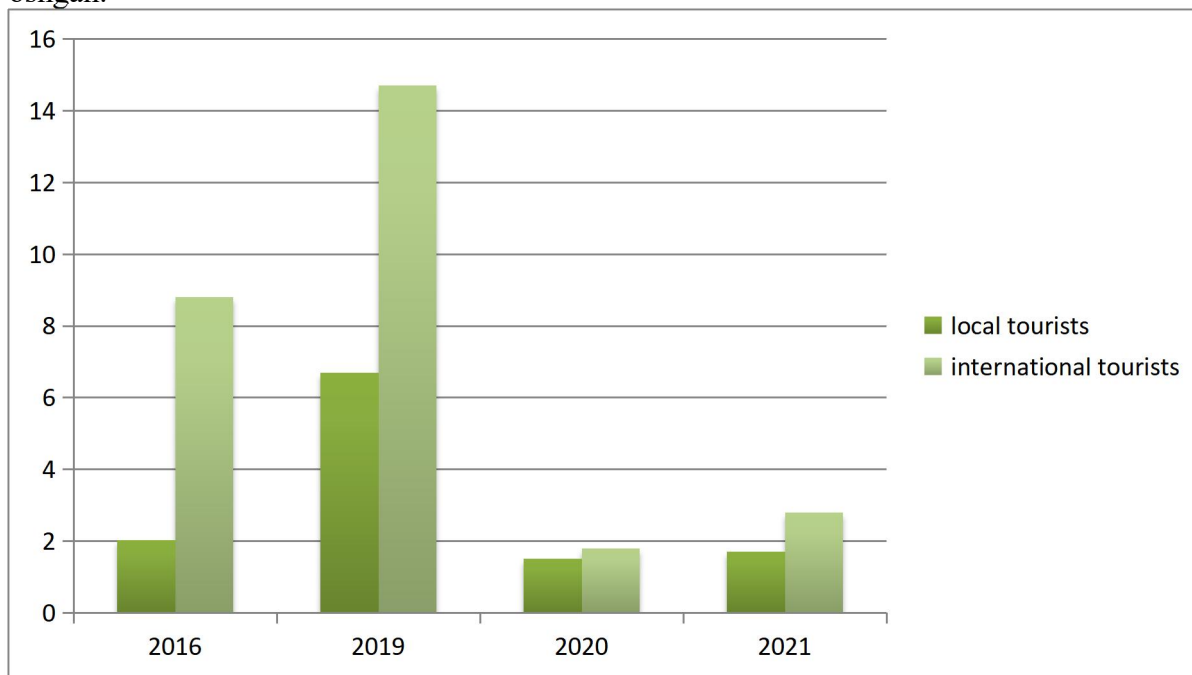
Madaniy turizmni saqlashni rivojlantirish maqsadida jurnallar va nashrlar chop etildi. Ulardan biri — Badiiy Akademiya tomonidan nashr etiladigan "San‘at" jurnali. Jurnalda turizm, milliy an‘analar va san‘at turlari haqidagi maqolalar joylashtiriladi. Ushbu jurnalning "Mustaqillik davri O‘zbekistonining an‘anaviy san‘ati" deb nomlangan maqolasida zamonaviy sharoitlarda an‘anaviy hunarmandchilikning rivojlanish tendensiyalari, muammolari va istiqbollari, xususan, hukumat siyosati va xalqaro tashkilotlarning roli o‘rganilgan.

Metodologiya: Men O‘zbekiston Mustaqillikka erishgandan keyin tashrif buyurgan sayyohlar soni bo‘yicha tadqiqot o‘tkazdim. Mening tadqiqotlarim shuni ko‘rsatdiki, mustaqillikdan buyon milliy san‘at turlarini saqlashga, xususan, sayyohlarni jalb qilish va O‘zbekiston milliy madaniyatini namoyish etishga katta e‘tibor qaratilgan. Biroq, sayyohlar oqimi 2016-yildan boshlab keskin oshgan. Tadqiqotlarga ko‘ra, 2000-yillarda sayyohlar soni o‘n minglarni tashkil etgan bo‘lsa, 2016-yilga kelib bu ko‘rsatkich bir necha barobar

⁴ <https://lex.uz/docs/4082255>

⁵ <https://art-academy.uz/en/>

oshgan.

1-diagramma

1-diagrammada biz 2016-yildan 2021-yilgacha O‘zbekistonga tashrif buyurgan sayyohlar sonini ko‘rishimiz mumkin. Avval aytganimdek, sayyohlar oqimi 2016-yildan boshlab keskin oshgan. Aynan shu yili O‘zbekistonga 8,8 million xalqaro sayyoh tashrif buyurgan va 2019-yilda boshqa mamlakatlardan kelgan sayyohlar soni eng yuqori nuqta — 14,7 millionga yetgan. Biroq, 2020 va 2021-yillarda pandemiya sababli katta pasayish kuzatilgan. Tashrif buyuruvchilarning asosiy qismi mamlakatimizga madaniy turizm maqsadida keladi.

Statistik ma’lumotlarga ko‘ra, 2024-yilda O‘zbekistonga 6,5 million sayyoh tashrif buyurgan bo‘lib, ularning aksariyati O‘zbekistonning tarixiy obidalarini va hunarmandchiligini ko‘rish uchun kelgan.

O‘zbekistonning eng ko‘p tashrif buyuriladigan joylari Samarqand, Buxoro, Xiva, Toshkent va Shahrisabzdir. 2023-yilda Samarqandga qariyb 2,5 million sayyoh tashrif buyurgan bo‘lsa, Buxoroga 1,5 million mehmon kelgan. Xiva va Shahrisabz ham eng ko‘p tashrif buyuriladigan shaharlar qatorida bo‘ldi, ammo Samarqand va Buxorodan kamroq. Bu shaharlar tashrif buyuruvchilarga an’anaviy san’at va hunarmandchilikni namoyish etish orqali madaniy turizmni rivojlantirishda muhim rol o‘ynaydi.

Xulosa qilib aytganda, O‘zbekistonda madaniy turizm kundan-kunga rivojlanib bormoqda. Bu esa O‘zbekistonning iqtisodiy rivojlanishida barcha jabhalarda muhim rol o‘ynamoqda.

O‘zbekistonda an’anaviy san’at turlarini rivojlantirish nafaqat ko‘proq sayyohlarni jalb qiladi, balki milliy madaniyatimiz va qadriyatlarimizni avloddan-avlodga yetkazishga ham ulkan hissa qo‘shadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Aliyev R.M., Aliyev M.M., Toxirov E.T., Shukirillaeva M. O'ZBEKISTONDA TURIZM SAMARADORLINI RIVOJLANTIRISHDA TRANSPORT SOHASINING ROLINI TAHLIL QILISH VA TAKOMILLASHTIRISH «Актуальные вопросы развития инновационно-информационных технологий на транспорте» АВРИИТТ-2022
2. A'zamov S.Y. DEVELOPMENT AND HISTORY OF NATIONAL CRAFTSMANSHIP IN UZBEKISTAN So'ngi tadqiqotlar nazariyasi No.3 (2023)
3. Erkayeva B. A. O'ZBEKISTONDA TARIXIY –MADANIY TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING IJTIMOIIY-IQTISODIY JIHATLARI . “Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar” ilmiy-elektron jurnali 6(2021)
4. Ro'ziyev Sh. “O'zbekistonda tarixiy-madaniy turizmni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini indikativ boshqarish metodikasi” J. Экономика и финансы. <https://cyberleninka.ru/>
5. Yuldashev. S.A. DEVELOPMENT AND HISTORY OF NATIONAL CRAFTSMANSHIP IN UZBEKISTAN “So'nggi ilmiy tadqiqotlar nazariyasi” 8(2023)
6. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси. Тошкент.: 1997 йил. март. No3. -Б.21-22. (Bulletin of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan. Tashkent.: 1997. mart. No3.-P.21-22.)
7. <https://art-academy.uz/en/>
8. <https://lex.uz/docs/4082255>
9. <https://sanat.orexca.com/2013/2013-3/round-table-issues-and-prospects-of-arts-and-crafts-development-in-uzbekistan/>
10. www.stat.uz - O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi